

בס"ד. יום ב' דחג הסוכות, ה'תש"כ

(הנחה בלתי מוגה)

העושה סוכתו תחת האילן כאילו עשאה בתוך הבית¹, וצריך להביץ², דאיתא במד"ר פ' וירא³, שאמר הקב"ה לאברהם אבינו, אתה אמרת והשענו תחת העץ⁴, חייך שאני פורע לבניך במדבר, ובישוב, ולעתיד לבא, במדבר שנאמר⁵ פרש ענן למסך, בישוב שנאמר⁶ בסוכות תשבו שבעת ימים, לעתיד לבוא שנאמר⁷ וסוכה תהי' לצל יומם, ונמצא, שכל ענין הסוכה הוא מצד זה שאמר אברהם אבינו והשענו תחת העץ, תחת האילן, וא"כ אינו מובן טעם הפסול דהעושה סוכתו תחת האילן.

ויובן זה בהקדים ביאור ענין חודש תשרי, שכל הענינים שבו הם ענינים כלליים על כל השנה⁸, ובכללות יש בחודש זה ב' ענינים, הענינים עצמם, וההתגלות שלהם, שזהו מ"ש⁹ תקעו בחודש שופר בכסה ליום חגנו, והיינו, שענינים אלו שבראש השנה וביום הכיפורים הם בכסה, הרי הם באים בהתגלות ליום חגנו. והענין בזה, דהנה, כללות החודש הו"ע השופר, בחודש שופר. וענין השופר הוא כמ"ש הרמב"ם¹⁰ אע"פ שתק"ש בר"ה גזירת הכתוב, רמז יש בו וכו', שהו"ע התשובה דר"ה, לאחר הקדמת עבודת התשובה דחודש אלול ובפרט בימי הסליחות. ואח"כ ניתוסף בזה בעשי"ת שאז יש נתינת כח מלמעלה, כמ"ש¹¹ דרשו הוי' בהמצאו קראוהו בהיותו קרוב, ועד לגמר הענין ביום הכיפורים, שנאמר בו סלחתי כדברך¹², היינו, שפועלים הכפרה והריצוי על כל עניני הפגמים

(9) תהלים פא, ד. ר"ה ח, סע"א ואילך.
וראה לקר"ת דרושים לר"ה נד, סע"ג ואילך.
סידור (עם דא"ח) רלה, ב. ועוד.

(10) ה' תשובה פ"ג ה"ד. וראה המשך תרס"ו ע' ב ואילך. סה"מ תרח"ץ ע' טו.
ה'שי"ת ע' 8 ואילך.

(11) ישע"י נה, ו. ר"ה יח, א. יבמות מט, ב. קה, א. רמב"ם שם פ"ב ה"ו.

(12) שלח יד, כ. וראה תנחומא פקודי יא. פרש"י תשא לג, יא. עקב ט, יח. תוד"ה כדי ב"ק פב, א. וראה לקו"ש חלק כד ע' 570 הערה 10.

(1) סוכה פ"א מ"ב.
(2) ראה גם רד"ה זה תרד"ע (המשך תער"ב ח"א ע' תיג). ועוד.
(3) ב"ר פמ"ח, י. וראה גם במדבר פ"ד, יב.
(4) וירא יח, ד.
(5) תהלים קה, לט.
(6) אמור כג, מב.
(7) ישע"י ד, ו.
(8) ראה מאמרי אדה"ז תקס"ו ע' שעט.
אוה"ת סוכות ע' א'תשנו. ברכה ע' א'תתסו.
סה"מ תרנ"ד ע' לו. תרנ"ו ע' רעה. תש"ב ע' 49.

וחטאים (כולל גם חטא מלשון חסרון¹³), ע"י התגלות י"ג מדות הרחמים, שבהם כתיב¹⁴ ויעבור הוי' גו' נושא עון ועובר על פשע. אמנם, ביום הכיפורים הרי זה עדיין בכסה, וההתגלות היא בחג הסוכות, שזהו"ע הסוכה שבה מתגלה ענן הקטורת דיום הכיפורים¹⁵, דכתיב ב"י¹⁶ כי בענן אראה, אראה סתם, וקאי על העצמות¹⁷ דלא אתרמיז לא בשום אות ולא בשום קוץ¹⁸, שמצד בחינה זו נעשה ענין הכפרה, הנה התגלות ענין זה היא בחג הסוכות. וע"פ האמור שבסוכות מתגלה ענין התשובה, יובן שלילת הענין דהעושה סוכתו תחת האילן, כדלקמן.

ב) וביאור הענין, דהנה ענין התשובה תחילתה היא תשובה תתאה, ואח"כ מגיעים לתשובה עילאה עד שזדונות נעשים כזכיות¹⁹, שזהו מצד גילוי בחינה שלמעלה מהוי', שהרי איתא בזהר²⁰ שהמצוות תלויים ב(האותיות ד)שם הוי', וא"כ, בכדי שתהי' הכפרה על הפגמים והחטאים, עד שלא רק שלא יזכירו לו דבר וחצי דבר²¹, אלא שיהי' גם מרוצה כמו קודם החטא, ועוד יותר מכמו קודם החטא, שזוהי מעלת בעלי תשובה על צדיקים, כמרז"ל²² במקום שבעלי תשובה עומדים אין צדיקים גמורים יכולים לעמוד שם, הנה זה דוקא ע"י בחינה שלמעלה מהוי', והו"ע התגלות התענוג. ובפרטיות יותר²³, הנה בענין התגלות התענוג יש ב' בחינות, גילוי התענוג ברצון, וגילוי התענוג בחכמה. וההפרש ביניהם, שברצון מתגלה רק חיצוניות התענוג ובכחי' מקיף, ובחכמה מתגלה פנימיות התענוג ובפנימיות. וכמו"כ יש בחכמה ב' מדריגות, חכמה סתימאה וחכמה הגלוי', שדוגמתם בנפש האדם הו"ע כח המשכיל וחכמה הגלוי'. וענין חג הסוכות הוא גילוי בחי' חכמה

13 ראה מלכים"א א, כא ובפרש"י. לקו"ת מטות פב, א. נצבים נא, א. רד"ה ע"כ יאמרו המושלים דש"פ חו"ב תרצ"א (סה"מ תרצ"א ע' שיח). ובכ"מ.

14 תשא לד, ו. מיכה בסופו.

15 ראה עטרת ראש שער יום הכיפורים לו, סע"א ואילך. מאמרי אדמו"ר האמצעי דברים ח"ד ע' א'רמד. אה"ת סוכות ע' א'תשכב ואילך. המשך וככה תרל"ז פפ"ד ואילך (סה"מ תרל"ז ח"ב ע' תרד ואילך). סה"מ תרנ"ז ע' קסב. ועוד.

16 אחרי טז, ב.

17 ראה עטרת ראש שם כט, א. מאמרי אדמו"ר האמצעי דברים ח"ג ע' א'קלד.

18 ראה זר ח"ג רנז, ב.

19 יומא פו, ב. וראה תניא פ"ז.

20 ראה תקו"ז בהקדמה (ב, א). שם ריש תיקון ב (יח, סע"א). וראה לקו"ת פקודי ג, ב.

21 ראה תניא אגה"ת רפ"ב (ע"פ ב"ק לו, ב).

22 רמב"ם הל' תשובה פ"ז ה"ד (מברכות לד, ב).

23 בכל הבא לקמן — ראה ד"ה העושה סוכתו הנ"ל. וראה גם ד"ה סוכה שחמטה מרובה מצלתה תשי"ד פ"ב ואילך (סה"מ תשי"ד ע' יב ואילך).

סתימאה שבה מתגלה בחי' פנימיות התענוג, והוא שרש ליי"ג תקוני דיקנא שהם יגמה"ר שמהם נמשכת הסליחה והכפרה על כל הפגמים והחטאים, עד שנעשה מרוצה עוד יותר מכמו קודם החטא.

אך צריך להבין, דכיון שהמצוות תלויים בשם הוי', הרי הכפרה צריכה להיות מבחינה שלמעלה מהשתלשלות, ובפרט ע"פ המבואר שהמצוות הם בחי' תרי"ג ארצין דגלגלתא²⁴, שמזה מובן שהכפרה צריכה להיות מבחינה נעלית יותר, וא"כ, איך אפשר שתהי' הכפרה מבחי' חכמה סתימאה, שהיא שרש לחכמה הגלוי', ולמטה מהרצון, בחי' גלגלתא. אך הענין הוא, שבחכמה סתימאה יש ב' מדריגות, מקור לחכמה הגלוי', ומקור ליגמה"ר, והם ב' מקיפים שבה, מקיף דאור ישר, ומקיף דאור חוזר.

ג) וביאור ענין מקיף דאו"י ומקיף דאו"ח²⁵, יובן מענין השפעת השכל מרב לתלמיד, שיש בזה ג' בחינות. יש מה שהתלמיד מקבל בפנימיותו, ויש מה שנשאר עליו בבחי' מקיף והעלם, היינו שמקיף את הכלים שלו, לפי שהוא למעלה מהם, ויש גם בחי' מקיף שלא נמשך כלל מהמשפיע. וב' מקיפים אלו הם מקיף דאו"י ומקיף דאו"ח. מקיף דאו"י הוא מה שמקיף את הכלים שלו לפי שהוא למעלה מהם, והיינו שהכלים שלו אינם יכולים לקבל את האור, ועוד זאת, שגם האור הפנימי לא בא עדיין בהתיישבות אצלו כפי הצורך, ומצד ב' סיבות אלו, קוטן הכלי והעדר ההתיישבות, נשאר אצלו עיקר האור בבחי' מקיף והעלם. אמנם, כאשר מתקן ב' סיבות אלו, שנעשה כלי ומייגע עצמו בהאור פנימי שיתיישב אצלו [ובאמת הנה הא ב' תליא, שע"י היגיעה וההתיישבות גופא מתגדלים ומתרחבים הכלים], אזי נמשך ומתגלה גם האור שהי' בתחילה בבחי' מקיף. ומובן מזה, שגם בתחילה, טרם שנתגלה האור, הי' ההעלם רק מצד המקבלים ולא מצד עצמו, דכיון שכאשר יתקנו הסיבות שבמקבל אזי יומשך האור בפנימיות, הרי מוכח שגם עכשיו ההעלם הוא רק מצד המקבל ולא מצד האור עצמו. ועוד זאת, שההעלם הוא רק לגבי', ומה שאצלו הוא בבחי' מקיף, הנה אצל אחר הוא בפנימיות. וזהו ג"כ מ"ש²⁶ עמוק עמוק מי ימצאנו, דבתחילה אומר עמוק עמוק, היינו שהוא מרגיש את העומק, ואח"כ אומר מי ימצאנו, שאין לו שום מבוא כלל אליו, והיינו, שענין זה קאי על בחי' מקיף דאו"י, שמרגיש את העומק

(24) ראה סה"מ תרפ"ט ע' 5 ואילך. וש"נ. ח"ג ע' א'קמא.
(25) ראה גם מאמרי אדמו"ר האמצעי שם
(26) קהלת ז, כד.

שבו, אבל עכשיו אין לו שום מבוא ופתח כלל אליו, כי הוא למעלה מהכלים שלו. אמנם בחי' מקיף דאו"ח היינו שהאור הוא סתום מצד עצמו. ואין הכוונה להמבואר בכ"מ שהאור חוזר מן הכלים, היינו שנמשך בהכלים וחוזר מהם למעלה, דכיון שאור זה חוזר מהכלים הרי הוא שייך להכלים (אלא שחוזר מהם), ובכללות הרי זה הענין דאו"ח. וע"ד מה שאמר שלמה לענין פרשת פרה אדומה, אמרתי אחכמה והיא רחוקה ממני²⁷, דמ"ש אמרתי אחכמה, היינו, שענין זה שייך להשגתו, אלא שהיא רחוקה ממנו, ומובן שאין זה אמיתית הענין דאו"ח, דא"כ, לא הי' אצלו ס"ד כלל לומר אחכמה, ומזה שבתחילה אמר אחכמה, מובן, שזהו אור השייך להיות נמשך בכלים, אלא אעפ"כ היא רחוקה ממני, שחוזר מהכלים שלו, שהו"ע או"ח כמו שהוא במקיף דאו"ח. אמנם ענין או"ח המבואר כאן היינו שהוא חוזר בעצם למקורו, ולא מצד הכלים, והיינו, דכשם שטבע הגילוי וההארה הוא להיות נמשך למטה, כמו"כ טבע אור זה הוא להתעלות ולהתכלל למעלה בעילוי אחר עילוי (אַלץ העכער און העכער טיפער און טיפער), והוא סתום מצד עצמו. וענין ב' בחינות מקיפים אלו כמו שהם בענין השכל, הנה ההעלם דשכל הוא בחי' כח המשכיל, והיינו, שכאשר נופל לאדם איזה השכלה, הרי הוא מרגיש שישנו מקום שמשם באה ההשכלה, דאף שאינו מרגיש את השכל שבכח המשכיל, ועד שאינו יודע כלל אם הוא שכל, מ"מ, אין זה סתום בעצם, שהרי מרגיש את מציאותו. משא"כ בבחי' כח השכל היולי העצמי, הרי אינו מרגיש את מציאותו כלל, ומכ"ש שאינו יודע אם הוא ענין שכלי, והיינו, לפי שאינו בגדר המשכה, להיותו סתום בעצם, שלכן אינו מרגיש את מציאותו, רק שיודע מצד הכרח השכל, או מצד אמונת חכמים, שישנו ענין שהוא מקור לכח המשכיל שהוא מקור לשכל הגלוי.

ד) והדוגמא מזה יובן למעלה, דבכללות הגילויים יש ג' בחינות, בחי' האור שבא בפנימיות בעולמות, ואור שבבחי' מקיף אבל הוא בגדר המשכה, והוא בחי' מקיף דאו"ח שהוא בגדר המשכה וגילוי, אלא שאין העולמות כלים לקבל את האור, ואור שבבחי' או"ח, היינו שמצד עצם ענינו בטבעו (כפי ששייך ענין הטבע למעלה) הוא בעלי' והתכללות בעילוי אחר עילוי. וזהו ג"כ מ"ש²⁸ כשמן הטוב על הראש גו', ואיתא בזהר²⁹ דשמן הוא בחי' אפרסמון, ויש בו האותיות מ"ם

(27) שם, כג. וראה קה"ר עה"פ (בסופו). (29) ח"ב קכו, סע"א ואילך.

(28) תהלים קלג, ב.

וסמ"ך, ששניהם הם בחי' מקיפים, ומ"מ יש הפרש ביניהם, דמ"ם סתומה יש בה מרובע, והיינו שמ"מ יש לו אחיזה והתיישבות בהפנימי, משא"כ סמ"ך הוא בעיגול, היינו, שאין לו אחיזה והתיישבות כלל, שהם ב' המקיפים דאו"י ואו"ח³⁰.

והענין בזה, דהנה, כללות הגילוי שבעולמות הוא מבחי' שם הוי', שיש בו ד' אותיות, שענינם הוא צמצום והתפשטות המשכה והתפשטות³¹. אך בשם הוי' גופא יש כמה בחינות, יש בחי' שם הוי' שבסדר השתלשלות, ויש בחי' שם הוי' כמו שהוא בבחי' הוא ושמור בלבד (שהי' קודם שנברא העולם)³², ויש בחי' הוי' כמו שכלול בעצמותו, שאין בו אותיות כלל. וזהו"ע ישת חושך סתרו³³, שהקב"ה מתעלם ומסתתר בענין החושך, שיש בזה ב' פירושים וענינים. יש פירוש שבחי' החושך קאי על כללות ענין הצמצומים עד לצמצום הראשון שהוא בדרך סילוק לגמרי, שהוא אמיתית ענין החושך. אמנם כיון שהצמצום הוא בשביל הגילוי, הרי אין זה עדיין חושך והעלם אמיתי, אלא רק העלם לגבי המקבל, שהרי באמיתית ענינו הוא גילוי, אלא שהוא בהעלם מהמקבלים, והוא בחי' מקיף דאו"י, ולכן הנה גם אחרי הצמצום ישנו המשכת הקו שנוגע ודבוק בהעיגול הגדול שקודם הצמצום, לפי שהצמצום אינו הפסק אמיתי, להיותו בשביל הגילוי. אך יש עוד פירוש בענין ישת חושך סתרו, שהו"ע החושך והצמצום מצד עצמו, שאינו בשביל הגילוי, אלא ענינו הוא להיות נכלל ולהתעלם במקורו, כנ"ל בענין מקיף דאו"ח. ובאמת הנה גם בהאור שקודם הצמצום גופא ישנם ב' בחינות אלו, וכידוע ומבואר בהמשך יו"ט של ר"ה תרס"ו³⁴ שבהאור שקודם הצמצום ישנם השרשים לאור הממלא ולאור הסוכב, ובכללות הו"ע התפשטות האור ועצם האור, שהו"ע מקיף דאו"י ומקיף דאו"ח. ובעומק יותר, הנה גם עצם האור הוא בחי' מקיף דאו"י, שהרי הוא ג"כ אור, אלא שהוא העצם דאור שנבדל מהתפשטות. ואמיתית ענין או"ח הוא בחי' האור הכלול בעצמותו, בחי' היכולת. וכללות ענין ב' מקיפים אלו הם

32) פרקי דר"א פ"ג. וראה סה"מ תרצ"ו ע' 73. וש"נ. ספר הערכים — חב"ד ח"ד ע' תנג ואילך, ובחנסמן שם.

33) תהלים יח, יב.

34) ע' קפב ואילך. קפח ואילך.

30) ראה גם תורת חיים בשלח שמא, סע"ב ואילך (בהוצאה החדשה — ח"א רלד, ד ואילך). עטרת ראש דרוש לעשיית"ס ד, ב. סה"מ תר"ן ס"ע שסא ואילך. תרנ"ז ע' קסו. תרס"ד ע' קמב ואילך. המשך תרס"ו ע' שנח. 31) לקר"ת בשלח בתחלתו. ובכ"מ.

דוגמת ב' הבחינות דהתנשאות, התנשאות על עולמות, והתנשאות שמצד עצמו (כנ"ל במאמר דר"ה³⁵).

וזהו ג"כ מ"ש²⁸ כשמן הטוב על הראש יורד על הזקן זקן אהרן, דבחי' הזקן זקן אהרן הו"ע י"ג תיקוני דיקנא³⁶, שהם יגמה"ר הנמשכים ע"י עבודת אהרן כה"ג בענין הקטרת, וכמ"ש כי בענן אראה, אראה סתם, והוא המשכת העצמות, בחי' פנימיות עתיק, שמבחי' זו נמשכת הכפרה לכל הפגמים והחטאים שבתומ"צ ששרשם מבחי' גלגלתא, והסליחה הוא מבחי' פנימיות עתיק שלמעלה מבחי' גלגלתא כנ"ל, וענין זה נמשך ע"י בחי' שמן הטוב, בחי' חכמה סתימאה, שיש בה ב' המקיפים, מ"ם וסמ"ך, מקיף דאו"י ומקיף דאו"ח, שהם ב' הענינים שבחכמה סתימאה, שהיא מקור לחכמה הגלוי', שהוא בחי' מקיף דאו"י, ומקור ליגמה"ר, מקיף דאו"ח, והו"ע בחי' פנימיות אבא פנימיות עתיק³⁷, והיינו, שבגלגלתא הוא רק חיצונית עתיק ובבחי' מקיף, משא"כ בחכמה סתימאה הוא בחי' פנימיות עתיק ובפנימיות, ומצד זה היא מקור ליגמה"ר כנ"ל.

(ה) **ועפ"ז** יוכן גם ענין העושה סוכתו תחת האילן כו', דהנה, ענין האילן הוא בחי' מקיף דאו"י, כמבואר בקבלה ובחסידות³⁸, ולכן אין זה כפי שצריך להיות ענין הסוכה, לפי שסוכה היא התגלות יגמה"ר שמצד התשובה דיום הכיפורים כנ"ל, שזהו מצד בחי' מקיף דאו"ח דוקא. וזהו העושה סוכתו תחת האילן כאילו עשאה בתוך הבית, דבית הו"ע ההתיישבות, בחי' סדר השתלשלות, הנה גם בחי' אילן שהוא בחי' מקיף, מאחר שהוא בחי' מקיף דאו"י, ראשית השתלשלות, לכן אין זה מספיק, אלא צריך להיות בחי' הסוכה מקיף דאו"ח דוקא. והגם שבאברהם כתיב והשענו תחת העץ, הרי ענין זה הי' גבי מלאכים, וגם קודם מ"ת, וההפרש בין מלאכים לנשמות הוא דוגמת ההפרש בין קודם מ"ת ואחרי מ"ת. דהנה, קודם מ"ת היתה הגזירה שבני סוריא לא יעלו לרומי כו'³⁹, והיינו שהי' הכל ע"פ סדר השתלשלות, ומצד סדר השתלשלות אפשר להגיע רק עד בחי' מקיף דאו"י, בחי' אילן, משא"כ אחרי מ"ת שנתחדש ענין חיבור רומי וסוריא³⁹, שזהו הגילוי שלמעלה מסדר

(35) ד"ה שמע ישראל פ"ג (לעיל ע' 5). לקו"ת נצבים מט, ד. וש"נ.

(36) ראה לקו"ת בהעלותך, ל. ג. קרח נה,

(38) המשך תער"ב ח"א ע' תכא.

(39) ראה תנחומא וראא טו. שמו"ר פ"ב, ועוד.

(37) ראה פרי עץ חיים שער הק"ש פט"ו. ג.

השתלשלות, הנה עכשיו צריך להיות בחי' מקיף דאו"ח דוקא, וענין זה נעשה ע"י עבודת הנשמות, לפי שהם מפנימיות הכלים המיוחדים עם פנימיות האור עד עצם האור עד העצמות, בחי' ישת חושך סתרו, שדוקא עי"ז אפשר להיות אמיתית ענין התשובה והכפרה, לפי שהוא למעלה מבחי' גלגלתא. והמשכה זו היא ביום הכיפורים, והתגלותה היא בחג הסוכות, ליום חגנו, אך הגילוי הוא בבחי' מקיף עדיין, ואח"כ בשמיני עצרת נעשית ההמשכה בפנימיות, באופן שיהיו לך לבדך ואין לזרים אתך⁴⁰.

---

(40) משלי ה, יז. שמו"ר פט"ו, כג. וראה
 סר"ה ביום השמע"צ תרע"ד (המשך תער"ב
 שם ע' תלה). ריש וסוף ד"ה הנ"ל בסה"מ
 עת"ר ע' לה. ע' מד; תש"ד ע' 43. ע' 47;
 תש"ט ע' 69. ע' 73 (הא'); הישי"ת ע' 71.
 ע' 82.